

УДК 338.64

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-48>**Косарева І.П.**

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів
Харківського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Папірний О.В.

*студент
Харківського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

Kosaryeva Iryna

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Department of International Economic Relations and Finance
Kharkiv Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics*

Papirnij Oleksandr

*Student
Kharkiv Trade and Economic Institute
Kiev National University of Trade and Economics*

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION OF MECHANISM OF MANAGEMENT OF FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто основні підходи до визначення поняття «фінансова стійкість», приділено увагу тому, що на фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства. Розглянуто декілька підходів до розуміння сутності терміна «фінансовий механізм», його елементів та етапів управління. В результаті дослідження сформовано механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства як сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів задля забезпечення різних потреб органів державної влади, господарських суб'єктів і населення; виділено основні умови ефективного формування та функціонування зазначеного механізму; наголошено на завданнях, на вирішення яких має бути спрямований процес досягнення основної мети механізму управління фінансовою стійкістю підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, інвестиційна привабливість, фінансова безпека діяльності підприємства, механізм управління фінансовою стійкістю, фінансові методи, фінансові важелі, фінансові інструменти.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены основные подходы к определению понятия «финансовая устойчивость», уделено внимание тому, что на финансовую устойчивость предприятия влияют различные факторы, которые частично или полностью зависят от предприятия. Рассмотрены несколько подходов к пониманию сущности термина «финансовый механизм», его элементов и этапов управления. В результате исследования сформирован механизм управления финансовой устойчивостью промышленного предприятия как совокупность форм и методов создания и использования фондов финансовых ресурсов с целью обеспечения различных потребностей органов государственной власти, хозяйствующих субъектов и населения; выделены основные условия эффективного формирования и функционирования указанного механизма; сделан акцент на заданиях, на решение которых должен быть направлен процесс достижения основной цели механизма управления финансовой устойчивостью предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость предприятия, инвестиционная привлекательность, финансовая безопасность деятельности предприятия, механизм управления финансовой устойчивостью, финансовые методы, финансовые рычаги, финансовые инструменты.

ANNOTATION

The article deals with the basic approaches to the definition of the term “financial sustainability”, and also focuses on the fact that the financial stability of the company is influenced by various factors that depend partly or wholly on the enterprise. However, the specificity of external factors is that the company is not able to adjust them. That is why the main emphasis in managing the financial stability of an enterprise should be focused on internal factors, that is, those factors that are fully dependent on the enterprise itself. The main objective of financial stability management is to ensure the financial security and stability of the operation and development of the enterprise in the long term within the acceptable risk level. Several approaches to understanding the essence of the term “financial mechanism”, its elements and stages of management are considered. The composition of the financial mechanism is given: normative-legal, information and organizational support; financial methods; financial levers; financial instruments. The research resulted in the formation of a mechanism for managing the financial sustainability of an industrial enterprise as a set of forms and methods of creation and use of funds of financial resources to meet the various needs of public authorities, economic entities and the population, and highlighted what are the basic conditions for effective formation and functioning, and also to what tasks the process of realization of the basic purpose of the mechanism of management of financial stability of the enterprise should be directed. Moreover, the components of a governance mechanism are financial security, financial regulation and a system of financial indicators and financial instruments that make it possible to assess this impact. The basic conditions for the effective formation and functioning of the said mechanism should be: ensuring the interests of all subjects of financial relations; feedback of all components of the mechanism of financial stability management of the enterprise; timeliness of reaction of the constituents

of the mechanism to changes occurring under the influence of factors of the external and internal environment.

Key words: financial stability of the enterprise, investment attractiveness, financial security of the enterprise, the mechanism of management of financial stability, financial methods, financial levers, financial instruments.

Постановка проблеми. Серед основних завдань сучасного розвитку українських підприємств, які постійно вимушені долати кризові ситуації, визначають особливі вимоги до фінансової стійкості підприємства як стратегічного фактору фінансової безпеки діяльності підприємства, а також збільшення його інвестиційної привабливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для дослідження формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства розглянуто праці таких науковців, як Ю.О. Русіна, Ю.В. Полозук, О.Р. Кривицька, М.В. Мельник [9], Є.І. Масленников [7], Т.В. Бурденюк [1], С.Я. Єлецьких, В.М. Базилевич, О.В. Ковалюк [3].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Коли економіка зазнає суттєвих змін, питання управління фінансовою стійкістю промислового підприємства набуває пріоритетного характеру. Вирішення цього питання вимагає вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю промислового підприємства, що дає змогу забезпечити ефективність його управління [7].

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того щоби розібратися, що є механізмом управління фінансовою стійкістю підприємства, спочатку визначимося з поняттям «фінансова стійкість», яке є здатністю підприємства ефективно функціонувати та розвиватися за умови наявності необхідного рівня забезпеченості активами та іншими складовими.

Ю.О. Русіна та Ю.В. Полозук, посиляючись на праці О.Р. Кривицької, трактують фінансову стійкість як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [9, с. 92].

М.В. Мельник говорить, про те, що якщо підприємство має у своєму розпорядженні достатній обсяг капіталу для забезпечення безперервності своєї діяльності, яка насамперед пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції, а також здатністю вчасно й повністю погашати свої зобов'язання, то воно характеризується стійким фінансовим станом [9, с. 92].

Головною метою управління фінансовою стійкістю є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування й розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику. Відповідно, досягнення високого рівня фінансової стійкості в процесі його розвитку й функціонування дає змогу формувати оптимальну та гнучку структуру капіталу, платоспроможність та ліквідність, збалансування грошових потоків, забезпечення кредитоспроможності, вільне маневрування грошових коштів, оптимальну структуру активів та постійне стабільне перевищення доходів

над витратами. Сьогодні однією з головних проблем підприємств є відсутність цілісної стратегії, спрямованої на забезпечення стійкості фінансової та господарської діяльності підприємства й стійкого розвитку в перспективі [8].

До основних цілей управління фінансовою стійкістю можна віднести:

1) збалансування активів та пасивів (забезпечення достатності власного капіталу, гнучкої структури капіталу, організації руху капіталу);

2) збалансованість доходів та витрат (забезпечення достатнього рівня рентабельності, зміна структури витратомісткості господарського процесу, збільшення обсягу товарообігу);

3) збалансованість грошових потоків (забезпечення платоспроможності та самофінансування, зниження дебіторської заборгованості, забезпеченість кредитоспроможності) [8].

На фінансову стійкість підприємства впливають різні фактори, які частково чи повністю залежать від підприємства. Загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість, немає, адже багато джерел надають різні класифікації цих факторів. До найбільш суттєвих зовнішніх факторів, які формують фінансову стійкість підприємства, відносять:

– становище підприємства на ринку товарів та послуг;

– економічні умови господарювання;

– платоспроможний попит споживачів;

– економічну та фінансово-кредитну політику законодавчої й виконавчої влади;

– соціальну та екологічну ситуацію в суспільстві [9, с. 93].

Однак специфіка зовнішніх факторів полягає в тому, що підприємство не має можливості їх корегувати. Саме тому основний акцент управління фінансовою стійкістю підприємства має бути спрямований на внутрішні фактори, тобто ті фактори, які повністю залежать від самого підприємства. Визначальними внутрішніми факторами впливу є:

1) склад і структура майна й фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви;

2) розмір оплаченого статутного капіталу;

3) структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті;

4) галузева належність суб'єкта господарювання.

Отже, вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на фінансову стійкість підприємства може бути різним, а їм можна й потрібно управляти в певних межах [9, с. 93].

В економічній літературі поняття «фінансовий механізм» досить часто вживається, але єдиної позиції щодо його визначення та структурних елементів не існує. Саме це приводить до виникнення декількох підходів до розуміння сутності цього терміна.

Є.І. Масленников вказує на необхідність визначення етапів та основних елементів механізму управління фінансовою стійкістю

промислового підприємства, але перед цим доцільно визначити зміст та сутність поняття «фінансовий механізм» [7].

Т.В. Бурденюк, проаналізувавши статтю Л.О. Лазебник, зазначає, що сутність фінансового механізму полягає в сукупності організаційно-економічних відносин, закріплених нормами фінансового права, що формуються в процесі управління фінансовою системою (організації, планування, регулювання та контролю дохідної та витратної частин бюджетів і позабюджетних фондів усіх владних рівнів, а також регулювання фінансів державних підприємств) [1].

С.Я. Єлецьких, В.М. Базилевич та О.В. Ковалюк відзначають, що фінансовий механізм – це система фінансових форм, важелів, методів, які використовує підприємство задля встановлення оптимального обсягу доходів та витрат, щоби фінансувати потреби державних, юридичних та фізичних осіб [2].

Фінансовий механізм у широкому розумінні – це комплекс фінансових методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [10].

Фінансовий механізм у вузькому розумінні – це сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на формування й використання фінансових ресурсів задля забезпечення функціонування й розвитку державних структур, суб'єктів господарювання та населення [10].

Узагальнюючи вищевказані визначення, можемо стверджувати, що під механізмом

управління фінансовою стійкістю слід розуміти цілісну систему організаційних та економічних елементів, які забезпечують взаємозв'язок усіх елементів для досягнення стратегічних цілей підприємства.

До складу фінансового механізму входять такі основні елементи (рис. 1):

- 1) нормативно-правове, інформаційне та організаційне забезпечення;
- 2) фінансові методи;
- 3) фінансові важелі;
- 4) фінансові інструменти [10].

Ефективне управління фінансовою стійкістю промислового підприємства на будь-якому рівні економічної системи включає такі етапи:

- 1) моніторинг змін фінансової стійкості;
- 2) визначення проблем виявлених змін;
- 3) розроблення заходів, що забезпечують заданий рівень фінансової стійкості;
- 4) аналіз можливостей і повноважень для реалізації прийнятих рішень;
- 5) запровадження розроблених завдань та рішень;
- 6) контроль за реалізацією рішень та завдань [7].

Спільним для кожного етапу розроблення механізму управління фінансовою стійкістю є використання відповідних інструментів, тому під час розроблення схеми механізму управління доцільно визначити для кожного етапу процесу управління конкретний інструментарій, який може бути використано в майбутньому.

Рис. 1. Основні елементи фінансового механізму

Джерело: узагальнено з матеріалів [10; 13]

Реалізація зазначених етапів управління фінансовою стійкістю промислового підприємства базується на певному механізмі. Дослідження механізму управління фінансовою стійкістю промислового підприємства передбачає наявність та аналіз трьох складових, а саме фінансового механізму, механізму управління та фінансової стійкості підприємства [7].

Отже, фінансова стійкість є якісною характеристикою фінансового стану підприємства та однією з основних складових фінансової безпеки, тому є необхідність подальшого розроблення механізму управління фінансовою стійкістю як частини загальної стратегії управління [11, с. 201].

Механізм управління функціонує з урахуванням певних організаційних структур, принципів, методів, фінансових інструментів, правових норм задля встановлення оптимальних параметрів структури та обсягу фінансових ак-

тивів з їх залученням з різних джерел та в різноманітних формах для підвищення конкурентоспроможності та інноваційної активності промислового підприємства за дотримання заданого рівня фінансової стійкості (рис. 2).

Механізм фінансового управління виробничого підприємства можна зобразити як сукупність форм та методів створення й використання фондів фінансових ресурсів задля забезпечення різних потреб органів державної влади, господарських суб'єктів і населення. Складовими елементами механізму управління є фінансове забезпечення, фінансове регулювання та система фінансових індикаторів і фінансових інструментів, які дають змогу оцінити цей вплив [6, с. 327].

Процес досягнення основної мети механізму управління фінансовою стійкістю підприємства повинен бути спрямований на вирішення таких завдань [3, с. 323-324]:

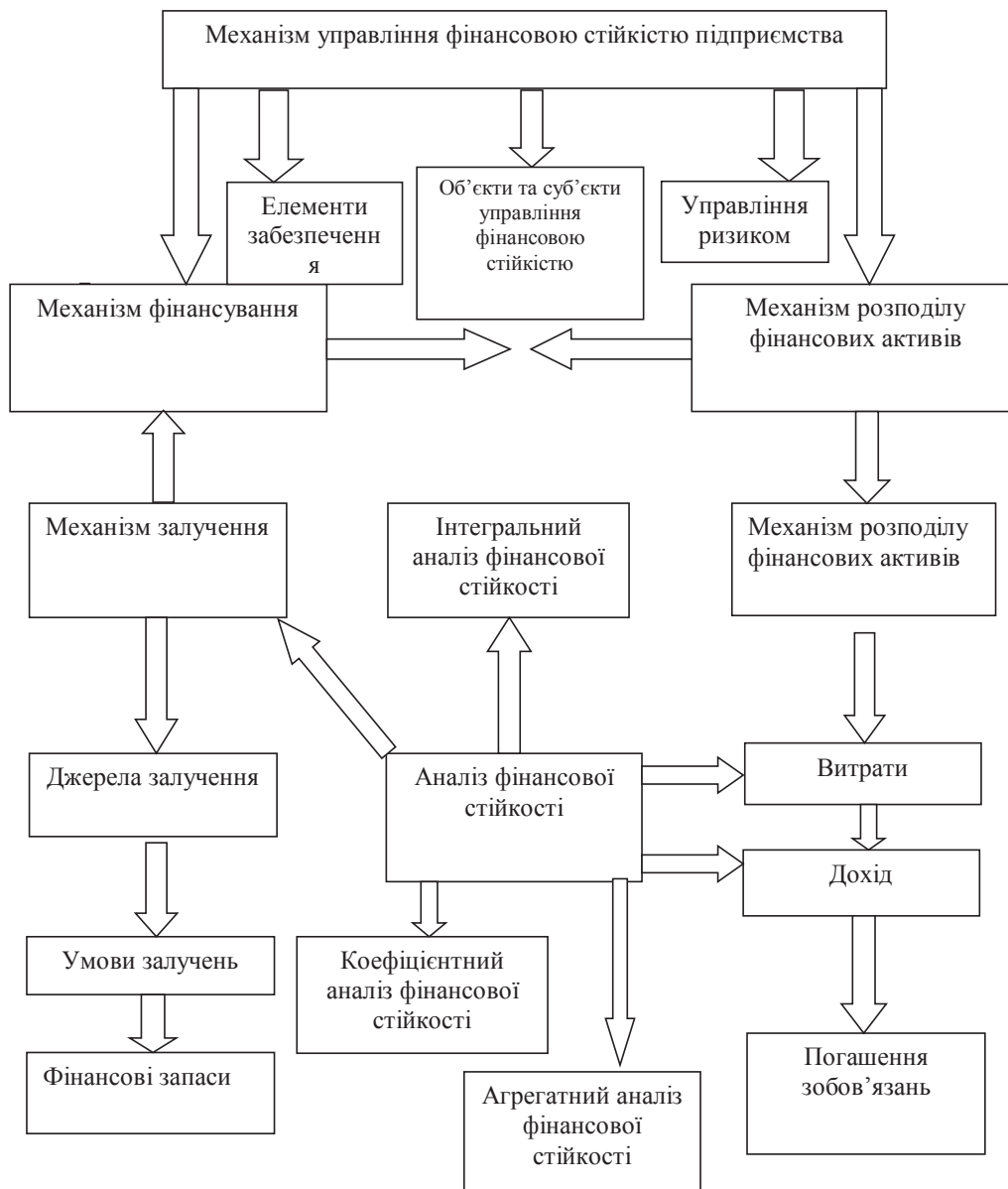

Рис. 2. Структура механізму управління фінансовою стійкістю промислового підприємства

Джерело: узагальнено з матеріалів [7; 5; 12]

- 1) досягнення оптимальної структури джерел фінансування підприємства;
- 2) оптимізація структури активів;
- 3) формування оптимального співвідношення активів та джерел їх фінансування;
- 4) забезпечення розширеного відтворення;
- 5) досягнення стану постійної платоспроможності та кредитоспроможності підприємства;
- 6) досягнення максимальної рентабельності операційної, фінансової та інвестиційної діяльності за рахунок підвищення ефективності використання фінансових ресурсів;
- 7) збалансування та забезпечення оптимальної структури грошових потоків підприємства;
- 8) посилення ефекту фінансового важеля тощо.

Висновки. Механізм управління фінансовою стійкістю – це цілісна система організаційних та економічних елементів, які забезпечують взаємозв'язок усіх елементів для досягнення стратегічних цілей підприємства. Основними умовами ефективного формування та функціонування зазначеного механізму мають бути забезпечення інтересів усіх суб'єктів фінансових відносин; зворотний зв'язок усіх складових механізму управління фінансовою стійкістю підприємства; своєчасність реакції складових механізму на зміни, що відбуваються під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [3, с. 323-324].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бурденюк Т.В. Теоретичні засади фінансового механізму. *Економічний аналіз*. 2012. № 10.
2. Єлєцьких С.Я. Дослідження сутності та складових фінансового механізму стійкого розвитку промислового підприємства. *Економіка промисловості*. 2013.
3. Кальченко О.М. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2.
4. Квасниця О.В. Фінансовий механізм забезпечення розвитку малих підприємств в Україні. *Фінанси суб'єктів господарювання*. 2014. № 4. С. 64.
5. Косарева І.П., Бут А.С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 679.
6. Макух Т.І. Особливості формування механізму фінансового управління виробничих підприємств. *Економічний аналіз*. 2012. № 11.
7. Масленников Є.І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 1.
8. Мороз О.О., Шварц М.В. Управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах. *Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*. Вінниця, 2017. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2017/paper/view/3175> (дата звернення: 28.09.2019).
9. Русіна Ю.О., Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *Економічні науки*. 2015. № 2.
10. Фінанси : підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ : Знання, 2008. 611 с.
11. Філонич О.М., Дряпак Я.О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка і регіон*. 2012. № 1.
12. Цюпа А.В., Загребя І.Л. Формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Наукові записки*. 2012. № 12.
13. Фінансовий механізм і його складові елементи. *Фінанси*. URL: <https://subject.com.ua/economic/finances1/9.html> (дата звернення: 28.09.2019).

REFERENCES:

1. Burdenyuk T.V. (2012) Teoretichni zasady finansovogo mekhanizmu [Theoretical foundations of the financial mechanism]. *Ekonomi'chnij anali'z*, vol. 10.
2. Yelecz'kikh S.Ya. (2013) Doslidzhennya sutnosti' ta skladovikh fi'nsarovogo mekhanizmu stij'kogo rozviku promislovogo pi'dpriyemstva [Investigation of the essence and components of the financial mechanism of sustainable development of an industrial enterprise]. *Ekonomi'ka promislovosti*.
3. Kal'chenko O.M. (2016) Teoretichni aspekti formuvannya mekhanizmu upravli'nnya fi'nsarovoyu sti'jkistu pi'dpriyemstva [Theoretical aspects of formation of the mechanism of management of financial stability of the enterprise]. *Problemi i perspektivi ekonomiki ta upravli'nnya*, vol. 2.
4. Kvasniczya O.V. (2014) Finansovij mekhanizm zabezpechennya rozviku malikh pidpriyemstv v Ukraini [Financial Mechanism of Supporting the Development of Small Enterprises in Ukraine]. *Finansi sub'yektiv gospodaryuvannya*, vol. 4, p. 64.
5. Kosaryeva I.P., But A.S. (2017) Mekhanizm upravlinnya finansovoyu stijkistyu pidpriyemstva [Mechanism of management of financial stability of the enterprise]. *Molodij vchenij*, vol. 4, p. 679.
6. Makukh T.I. (2012) Osoblivosti formuvannya mekhanizmu fi'nsarovogo upravli'nnya virobничих pi'dpriyemstv [Features of formation of the mechanism of financial management of production enterprises]. *Ekonomi'chnij anali'z*, vol. 11.
7. Maslennikov Ye.I. (2015) Mekhanizm upravlinnya finansovoyu stijkistyu promislovogo pidpriyemstva [Mechanism of management of financial stability of an industrial enterprise]. *Efektivna ekonomika*, vol. 1.
8. Moroz O.O., Shvarcz M.V. (2017) Upravli'nnya fi'nsarovoyu sti'jkistu pi'dpriyemstva v suchasnikh umovakh [Management of financial stability of the enterprise in modern conditions]. *Materi'ali XLVI nauk.-tekhn. konf. pi'drozdi'liv VNTU*. Vinnytsya, 2017. Available at: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2017/paper/view/3175> (accessed: 28 September 2019).
9. Rusi'na Yu.O., Polozuk Yu.V. (2015) Ekonomichna sutnist' fi'nsarovoyu sti'jkosti' pi'dpriyemstva ta faktori, shho na neyi vplivayut' [The economic essence of financial stability of an enterprise and the factors that influence it]. *Ekonomi'chni nauki*, vol. 2.
10. Finansi : pidruchnik [Finance : Handbook] (2008) / za red. S.I. Yuriya, V.M. Fedosova. K. : Znannya, 611 p.
11. Fi'lonich O.M., Dryapak Ya.O. (2012) Upravli'nnya fi'nsarovoyu sti'jkistu pi'dpriyemstva [Management of financial stability of the enterprise]. *Ekonomi'ka i' region*, vol. 1.
12. Czyupa A.V., Zagreba I.L. (2012) Formuvannya mekhanizmu upravlinnya finansovoyu stijkistyu pidpriyemstva [Formation of the mechanism of management of financial stability of the enterprise]. *Naukovi zapiski*, vol. 12.
13. Fi'nsarovij mekhanizm i' jogo skladovi elementi [Financial mechanism and its constituent elements]. *Fi'nansi*. Available at: <https://subject.com.ua/economic/finances1/9.html> (accessed: 28 September 2019).